

GENERALDIREKTORATET FOR INTERNE POLITIKKER
TEMAAFDELING B: STRUKTUR- OG SAMHØRIGHEDSPOLITIK

KULTUR OG UDDANNELSE

TRUEDE SPROG OG SPROGLIG MANGFOLDIGHED I DEN EUROPÆISKE UNION

NOTAT
SAMMENDRAG

Resumé:

I forbindelse med den rige mangfoldighed af sprog som findes i Europa, behandler dette dokument de mulige konsekvenser af, at nogle af disse sprog forsvinder, og ser på, hvilke tiltag der skal planlægges for at beskytte deres eksistens og deres fremtid.

Dette dokument blev bestilt af Europa-Parlamentets Kultur- og Uddannelsesudvalg

FORFATTERE

Meirion Prys Jones

ANSVARLIG ADMINISTRATOR

Miklós Györffi
Temaafdeling B: Struktur- og Samhørighedspolitik
Europa-Parlamentet
B-1047 Bruxelles
E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

REDAKTIONEL BISTAND

Lyna Pärt

SPROGUDGAVER

Original: EN
Oversættelser: DE, FR

OM UDGIVEREN

Skriv til følgende e-mail-adresse for at kontakte temaafdelingen eller abonnere på dens månedlige nyhedsbrev: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Redaktionen afsluttet i marts, 2013.
© European Union, 2013.

Dette dokument er tilgængeligt på internettet på:
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

ANSVARFRASKRIVELSE

De synspunkter, der gives udtryk for i dette dokument, er udelukkende forfatterens ansvar og afspejler ikke nødvendigvis Europa-Parlamentets officielle holdning.

Eftertryk og oversættelse til ikkekommercielle formål er tilladt, forudsat at kilden angives, og udgiveren underrettes på forhånd og tilsendes et eksemplar.

OVERSIGT OVER FORKORTELSER

- EU** Den Europæiske Union
- FUEN** Federal Union of European Nationalities (Den europæiske mindretalsunion)
- MELT** Multilingual language transmission (Flersproget sprogoverbringelse)
- NPLD** Network for Promoting Linguistic Diversity (Netværket til fremme af sproglig mangfoldighed)
- RML** Regional and minority languages (Regionale sprog og mindretalssprog)

SAMMENDRAG

"Et sprog er i fare, når talerne af det holder op med at benytte det. Hvis man bruger det inden for stadig færre kommunikationsområder og stopper med at viderebringe det fra en generation til den næste, vil det betyde, at der ikke kommer nye talere til, hverken voksne eller børn" (UNESCO, 2003).

Sprog er en af, hvis ikke den største, af menneskeracens nyskabelser. Udover at være et middel til kommunikation omfatter sprog også en bred vifte af værdier og overbevisninger, og er et vindue til mange forskellige måder at anskue verden på. I den sammenhæng behandler dette dokument de sprog i Europa, som er udsatte eller anses for at være truede.

I Det Europæiske Råds resolution af 21. november 2008 om en europæisk strategi for flersprogethed bemærkes det, at:

"-sproglig og kulturel mangfoldighed er en integreret del af den europæiske identitet; det er på én gang en fælles arv, en rigdom, en udfordring og et aktiv for Europa."

Resolutionen fastslår ligeledes, at "fremme af mindre udbredte europæiske sprog udgør et vigtigt bidrag til flersprogethed" (Rådets resolution af 21. november 2008 om en europæisk strategi for flersprogethed).

Der er bred enighed om, at sprog er en særdeles rig del af Europas kulturarv. Sprog udtrykker identitet og forbinder talerne af et sprog med deres fortid, nutid og fremtid. Der er en stor viden om verden og den menneskelige erfaring indlejret i sprog. Når sprog uddør, går denne viden tabt.

To- og flersprogethed betragtes som et aktiv inden for kreativitet og innovation. De kognitive færdigheder hos mennesker, som er i stand til at tale mere end et sprog flydende, er anerkendt. Forskning viser, at de er bedre til at håndtere nytænkning, kreativitet og fintmærkende kommunikation. (Baker, 2011)

Der tales mellem seks- og syvtusinde sprog i verden i dag (Ethnologue). 97 % af verdens befolkning taler omkring 4 % af verdens sprog, og omvendt tales omkring 96 % af verdens sprog af 3 % af verdens befolkning (Bernard 1996). Kun 3 % af verdens sprog stammer fra Europa. Ifølge UNESCO's atlas over verdens truede sprog (UNESCO) findes der 128 sprog i EU, som anses for at være truede. Alle sprog, der behandles som et særskilt sprog og ikke som en dialekt, har deres egen ISO-kode.

Med udviklingen af begrebet nationalstaten i moderne tid og den betydning, som der blev givet til det at have en mere ensartet kultur i hele en stat, blev der lagt større vægt på at udvikle et fælles sprog og en fælles kultur, som kunne hjælpe i assimilationsprocessen. Der blev også udviklet politikker inden for særlig uddannelse til at støtte dette mål. Denne udvikling var særlig skadelig for alle sprog, der ikke blev erklæret for at være et statsprog.

I løbet af det sidste halve århundrede har globaliseringsprocessen også fremmet en mere generisk kultur på verdensscenen med det engelske sprog som en dominerende spiller. Mange mindre benyttede sprog har haft vanskeligt ved at konkurrere og overleve i den kontekst.

En række mindretalssprog har en iboende økonomisk merværdi i form af beskæftigelsesmuligheder samt realøkonomisk. Imidlertid er mange truede sprog lokaliseret

i ugunstigt stillede landområder, der ofte har dårlige transportforbindelser. Talerne af mange af disse truede sprog anser ikke deres sprog for at have nogen status eller økonomisk værdi, og som følge heraf videregiver de ikke deres sprog til den næste generation. Det forhold, at sprogene ikke går i arv fra en generation til den næste, er noget af det, der tydeligst karakteriserer truede sprog.

I løbet af 1990'erne udgav UNESCO værket *Red Book of Endangered Languages* (Den røde bog over truede sprog), som indsamlede en omfattende liste over verdens truede sprog. Den blev senere erstattet med UNESCO's atlas over verdens truede sprog. I 2002/03 bad UNESCO en international gruppe af ad hoc-eksperter om at udvikle en ramme til klassificering af et sprogs levedygtighed. Denne ramme opstiller syv niveauer for levedygtighed; fem af disse niveauer omhandler truede sprog. Disse klassifikationer er: sikker, stabil men truet; sårbar, endegyldig truet, alvorligt truet, kritisk truet, uddød.

Den samme gruppe opførte også ni indikatorer, som karakteriserede et sprogs samlede sproglige situation. Disse indeholdt faktorer som niveauet for overbringelse mellem generationer, det totale antal talere og tendenser i eksisterende sprogområder.

Der tales mange sprog i Den Europæiske Union. Der er 23 officielt anerkendte sprog som arbejdssprog i Unionen. Der findes over 60 oprindelige regionale sprog og mindretalssprog, hvoraf fem af disse er anerkendt som værende halvofficielle (catalansk, galicisk, baskisk, skotsk gælisk, walisisk). Ingen andre sprog har nogen officiel status i EU.

Selvom EU har begrænset indflydelse, fordi uddannelses- og sprogpolitikken påhviler de enkelte medlemsstater, forpligter Unionen sig til at sikre sproglige mangfoldighed og fremme sprogkundskaber.

De accepterede termer, der anvendes til at klassificere sprog, som har oprindelse i Europa, men som ikke er statssprog i en bestemt stat, er termerne regionale sprog eller mindretalssprog. Det er de termer, der benyttes af Europarådet i *Den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog*. Disse sprog opdeles i fire kategorier, som er: **autoktone sprog**, som er oprindelige, men ikke statssprog, **autoktone og transnationale sprog**, som er oprindelige og eksisterer i mere end én stat, men som ikke er statssprog, **Transnationale sprog**, der eksisterer som statssprog i en stat og som et minoritetssprog i en anden stat og **ikke-områderelaterede sprog** såsom romani.

Den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog er en europæisk traktat, der blev indgået i 1992 i Europarådets regi for at beskytte og fremme de historiske regionale sprog og minoritetssprogene i Europa. Pagten indeholder et stort antal forskellige tiltag, som stater kan træffe for at beskytte og fremme regionale sprog og minoritetssprog. Der findes to niveauer af beskyttelse – alle underskrivende stater forpligter sig til at anvende det nederste niveau af beskyttelse for de sprog, der omfattes af pagten. De underskrivende kan desuden erklære, at et af pagtens sprog eller flere af dem bliver beskyttet på det højere beskyttelsesniveau, som omfatter en række tiltag, hvoraf staterne skal acceptere at iværksætte mindst 35. Pagten behandler ikke specifikt sprog, der kan betegnes som truede sprog, men mange af de truede sprog i Europa hører ind under kategorien om det nederste niveau af beskyttelse.

18 lande i Europa har underskrevet og ratificeret pagten, tre har underskrevet, men endnu ikke ratificeret den. En række stater har ikke underskrevet pagten. Selve pagten er et vigtigt internationalt instrument til at beskytte regionale sprog og mindretalssprog. Ekspertudvalget, som rådgiver Europarådet, bemærker, at mange stater stadig mangler en struktureret tilgang til bevarelse og fremme af sprog. Europarådet anbefaler, at staterne udvikler langsigtede og strukturerede strategier for at beskytte mindretalssprog.

De sidste tredive år har Den Europæiske Union fremmet en række strategier for at støtte sprogindlæring og sproglig mangfoldighed. I 1983 oprettede Den Europæiske Union en aktionslinje til fremme og beskyttelse af regionale sprog og mindretalssprog og kultur. I 1998 gav denne aktionslinje 3 350 305 EUR direkte til projekter relateret til mindretalssprog. Denne støtte var befordrende for netværksskabelse og virkede som en katalysator for fremme af udveksling af ekspertise og god praksis. Denne budgetpost blev fjernet i 2001 efter dommen afsagt af EF-Domstolen (1998). Derefter besluttede EU at anvende en mainstreamingstrategi i stedet for at oprette et separat program. Der blev på det tidspunkt anmodet om, at EU skulle revidere sine udgifter til regionale sprog og mindretalssprog som led i denne nye udvikling. I 2008 blev det i en rapport til Europa-Parlamentets Kultur og Uddannelsesudvalg i relation til programmet for livslang læring bemærket, at:

"Investeringer i mindretalssprog har været meget lavere."

Regionsudvalget bemærkede i 2011 i en politikanbefaling, at der er behov for:

"en specifik politik for sproglige mindretal, der er tilstrækkeligt finansieret og understøttet af et fastere retsgrundlag."

Sproglig mangfoldighed og sprogindlæring er blevet væsentligt fremmet i forbindelse med flersprogethed i Europa i løbet af det seneste årti. Regionale sprog og mindretalssprog er også blevet fremmet i denne sammenhæng. På opfordring fra Europa-Parlamentet lancerede Kommissionen en feasibility-undersøgelse vedrørende en eventuel oprettelse af et europæisk agentur for sproglæring og sproglig mangfoldighed. Europa-Kommissionens svar var, at den foretrak etableringen af netværk, og de tre netværk, der beskæftiger sig med regionale sprog og mindretalssprog, er blevet finansieret næsten uafbrudt siden 2008. Der er tale om forskningsnetværkene NPLD, FUEN og Mercator.

På nuværende tidspunkt har EU hvad angår flersprogethed og generering af nye idéer og politiske forslag lagt hovedvægt på etableringen af civilsamfundsplatformen for flersprogethed.

Nogle medlemsstater har, hovedsagligt på regionalt niveau, udviklet velstrukturerede strategiske planer til at fremme og sikre deres sprog. Dette er specielt udviklet i regioner i Spanien og Det Forenede Kongerige. Den irske regering har også udviklet en 20-årig strategi til at fremme brugen af irsk. Flere af disse strategier er ikke desto mindre blevet udviklet i forbindelse med de stærkere regionale sprog og mindretalssprog. I nogle medlemsstater er der en række mindretalssprog, hvoraf nogle kan være truede. Medlemsstaterne bør forsøge at sikre, at støtten til de forskellige sproglige minoritetsgrupper inden for deres myndighedsområde er nogenlunde rimelig fordelt.

En række innovative idéer er blevet udviklet til at fremme truede sprog og mindretalssprog i løbet af de seneste årtier. Disse omfatter projekter i lokalsamfund så forskellige som det samiske og lokalsamfundene på Isle of Man og i Wales. Et særligt vellykket projekt var "overbringelse af flersprogethed" (MELT), der var medfinansieret af EU, og som støttede udviklingen af ekspertise i børnehaver i forbindelse med indlæringen af mindretalssprog.

Truede sprog står over for mange udfordringer. Især den digitale tidsalder kan være både en udfordring og en mulighed. META-NET (2012) konstaterer, at de mindretalssprog, som er ganske højt udviklede, såsom baskisk og catalansk, er i en høj risikokategori hvad angår deres fremtidige bæredygtighed. Men der findes også muligheder, eftersom sprogsamfund kan hjælpe hinanden ved at bruge deres sprog i sociale medier.

Økonomisk vækst og beskæftigelse vil forståeligt nok være i EU's fokus i de kommende år. At kæde spørgsmålet om truede sprog sammen med denne dagsorden er ikke altid let. Men når sprog dør, forsvinder de som regel for evigt. For at sætte vægt bag sin retorik med hensyn til sproglig mangfoldighed er EU nødt til at se nærmere på den praktiske støtte, som Unionen er i stand til at give truede sprogsamfund inden for det mandat, den har på dette område.

Hovedpunkter

Politiske anbefalinger

Det bør overvejes at sikre særlig finansiering for truede sprogsamfund, hvis de skal overleve. Der bør ydes støtte til processen med at udvikle en politisk ramme til fremme af truede sprog inden for den overordnede kontekst af sproglig mangfoldighed.

Europarådet bør anmodes om at overveje muligheden af at medtage specifikke bestemmelser i pagten om regionale sprog og mindretalssprog i forbindelse med truede sprog. Europarådet bør også opfordre de Unionsmedlemmer, der endnu ikke har underskrevet pagten, til at gøre det og opfordre alle medlemmer, der har underskrevet, til at ratificere pagten.

Som en del af Den Europæiske Unions betoning på udveksling af god praksis bør alle medlemsstater opfordres til at fremlægge nationale strategiplaner til fremme af truede sprog baseret på den høje kvalitet og gode praksis, som allerede findes i en række sprogsamfund i Europa. Den Europæiske Union bør opfordre medlemsstaterne til, at lignende støtte gives af de pågældende stater til alle truede sprog eller mindretalssprogsamfund. Med hensyn til fastlæggelse af europæiske brede prioriteringer for sprogstimulering bør hovedfokus være på, at sproget går i arv i hjemmet og på indlæring af truede sprog i uddannelsessystemet. Der kræves solide uddannelsespolitikker til fremme af indlæring og brug af truede sprog.

Det er nødvendigt med et bedre samarbejde mellem de centrale aktører inden for støtte til truede sprog. Eksisterende netværk på europæisk plan har brug for at styrkes og få tilstrækkelig finansiering for at være effektive i denne sammenhæng.

Der skal være særlig opmærksomhed om den støtte, som teknologi kan give. Mange af de truede sprogsamfund er små og risikerer i stigende grad at blive spredt. Teknologi og sociale medier kan levere lettilgængelige kommunikationsmidler til disse sproggrupper både som et middel til individuel kommunikation og som en effektiv måde at kommunikere til grupper på. Finansiering fra europæisk forskning og udviklingsfonde kan have en stor betydning inden for dette område.

Truede sprogsamfund skal have beføjelser til at fremme deres egne sprog. Der findes stor viden og ekspertise til rådighed på dette område, og det bør udnyttes. Særlig vægt bør lægges på at øge brugen af truede sprog blandt unge. For at gøre dette skal disse sprogsamfund have midler til at vise og overbevise deres unge om, at deres sprog er nyttige, væsentlige og ønskværdige.